

Zajímavý odkaz

Titul Česká astrofotografie měsíce za říjen 2008 obdržel snímek Pohled do živého srdce galaxie M 31. Další astronomické snímky na <http://www.astro.cz/cam/>

SEŠIT C SOBOTA 15. LISTOPADU 2008

NA CESTĚ Náročný průjezd Akabským průsmekem, který představuje jednu z mála možností, jak se dostat na náhorní plošinu Gilf

„PLAVEC“ Otisk lidské ruky z jeskyně se stylizovanou postavou „plavce“ (nejspíše však jde o usmrčeného člověka)

Sloupek

Proč bádát v poušti

Výpravu českých vědců po egyptské Západní poušti sledují se zájmem. Nejen proto, že její výsledky mohou přinést řadu

Stanislav Drahný
redaktor
MF DNES

zajímavých objevů, ale také proto, že jde o velký, ryze český projekt, přesně ve stylu moderní týmové vědecké práce. A takových zatím u nás moc není.

Egyptologové nyní řeší otázku, odkud se vzali staří Egypťané? Zdá se, že její rozuzlení nacházejí právě v Západní poušti. A hned se objevují další otázky: jak a kdy se lidé z pouště stáhli do údolí Nilu?

Na další otázku, co je k tomu vedlo, odpověď asi známe. Poušť vyschla a jezera, u kterých byla „předegyptská“ sídliště, zmizela, s nimi i zeleň a zvířata. Zůstaly jen skalní malby, dokumentující někdejší život.

S tím se vynořuje další velká otázka, možná nejzajímavější: proč se tak stalo? A také, zda starověcí obyvatelé Západní pouště ke katastrofě nějak sami nepřispěli. I proto kromě egyptologů jede v expedici odborník na geologii a změny klimatu, paleobotanik, geofyzik, antropolog a další.

Pokud se českým vědcům podaří zodpovědět všechny zde položené otázky, a hlavně tu poslední, jejich výprava se bohatě vyplatí. Posune o kousek hranice lidského poznání a přinese další zlepšení image naší vědy a vlastně i celé země.

Krátce z vědy

ČESKO

Nová léčba oka

Vědci z Ústavu molekulární genetiky AV zaznamenali velký úspěch. U myši se jim podařilo izolovat tzv. limbální kmenové buňky, které se nacházejí v tenkém pásu mezi rohovkou a spojivkou (tzv. limbus) a bez nichž není možná obnova poškozené rohovky. Nyní se pokoušejí je namnožit v tkáňových kulturách a využít k reparačním poškozeného povrchu oka.

ČESKO

Černé díry, plíce, buňky

Práci na téma Skryté symetrie v prostoročase vícedimenzionální černé díry a autora Pavla Krtoše z Ústavu teoretické fyziky MFF UK ocenil ministr školství Ondřej Liška ministerskou medailí I. stupně. Cenu za badatelskou práci obdrželi i Karel Bouzek z Ústavu anorganické technologie VŠCHT v Praze (výzkum vodivých polymerů pro nízkoteplotní palivové články), Martin Petřek z Ústavu imunologie UP v Olomouci (genetika plicních nemocí) a Miloš Grim z Anatomického ústavu UK (metodika pro izolaci kmenových buněk z vlasových váčků).

ARGENTINA

Obří observatoř

Stavba jižní větve gigantického detektoru v Observatoři Pierra Augera v Argentině, která zkoumá nejeenergetičtější kosmické záření, je hotova. Tvoří ji síť 1 600 povrchových detektorů a 24 fluorescenčních teleskopů. Do mezinárodní spolupráce v projektu se zapojilo více než 400 fyziků ze 17 zemí včetně českých. (ebo, čtk)

Obrazy staroegyptských plavců jsou zřejmě zobrazením OBĚTOVANÝCH NEPŘÁTEL, tvrdí čeští vědci

MIROSLAV BÁRTA

První česká vědecká expedice dorazila do legendární Jeskyně plavců a dalších zajímavých míst, jejichž průzkum je důležitý pro poznání původu a vzniku staroegyptské civilizace.

V neděli 9. 11. 2008 expedice dosáhla dalšího postupného cíle, zdobených jeskyní, které leží v jihozápadní části Gilf el-Kebíru. První dvě se nacházejí ve Wádí Súra qadím (Staré údolí obrazů). Objevil je László Almásy, jeden z prvních novodobých objevitelů egyptské Západní pouště, známý také z příběhu filmu Anglický pacient. K těmto jeskyním se řadí i skalní abri (převís používaný jako tábořiště, pozn. redakce) ve Wádí Súra gedid (Nové údolí obrazů), kde galerie, objevená pouze nedávno, překonala veškerá naše očekávání. Skalní stěna obsahuje stovky lidských a zvířecích postav, které zde vznikaly v průběhu několika tisíciletí.

Skutečný význam skalního umění v této oblasti spočívá v tom, že zásadním způsobem mění pohled na kořeny staroegyptské civilizace, jejíž počátky můžeme vystopovat zde, ve skalních abri v Gilf el-Kebíru.

Již před přiletem expedice do Prahy je možné zmínit zejména to, že tzv. postavy plavců nepředstavují plavce, ale obětované příslušníky porobených kmenů, nad kterými zvítězily kmeny jiné. Jednalo se o předchůdce starých Egypťanů? Mnoho detailů jednotlivých vyobra-

zení a scén naznačuje, že právě zde se zrodily mnohé rituály a symbolické motivy, které se pak na konci 4. tisíciletí před Kristem staly základem staroegyptského státu a posvátného království.

Nové rytiny pro vědu

Po dokumentaci těchto maleb v jihozápadní části Gilfu se expedice vydala Akabským průsmekem na přejezd náhorního plátu. To nám zabralo jeden celý den. V úterý jsme měli možnost dokumentovat skalní umění ve Wádí Hamra, kde se nám zřejmě povedlo identifikovat doposud neznámou lokalitu, kde jsou zachyceny mimo jiné žirafa okusující akácii a dobytče na provaze. Jde o významné doklady toho, že zde žily žirafy, a tedy existovaly vodní zdroje a místní kmeny domestikovaly dobytek.

Na cestě dál směrem k oáze Síva jsme prošli oblastí výskytu doposud záhadného křemičitého skla (jeho původ nebyl dosud spolehlivě vysvětlen). Toto zelené až mléčné sklo bylo známo již starým Egypťanům. Slavný pektorál z pohřební výbavy

Cíle expedice

1. Zaniklé starodávné oázy „Jakubovy studny“ a místo pobývání staroegyptských expedic stavitelů pyramid
2. Abú Ballás s nálezy celých hrnců zanechaných zde staroegyptskými karavanami
3. Písečné moře, oblast s tzv. silikou, křemičitým sklem vzniklým dopadem meteoritu
4. Jeskyně plavců s neolitickými kresbami, když byla celá oblast savanou s jezery
5. Nabta Playa, megalitické lokality z doby neolitu, kdy již probíhala migrace obyvatel Západní pouště v důsledku vysychání do nilského údolí

Další výzkum

Starověké obchodní cesty, kterými putovaly staroegyptské karavany na oslech až k Čadskému jezeru.

VÝZKUM Miroslav Bárta a Jiří Svoboda dokumentují rytiny v lokalitě objevené českou expedicí

panovníka Tutanchamona obsahuje jako ústřední prvek plastiku posvátného brouka Cheprera vyrobenou právě z tohoto materiálu.

Zničená starověká zásobovací stanice

Ještě na cestě k Jeskyni plavců se výprava zastavila v místě nazvaném Abú Ballás. To patřilo mezi nejvý-

znamnější zastávky staroegyptských expedic putujících až ke Gilf el-Kebíru. Cesta, kterou staří Egypťané putovali, leží o několik kilometrů severněji než trasa používaná moderními cestovateli dnes, je hůře přístupná a často jsme museli dělat dlouhé oklady, abychom se vyhnuli velkým písečným dunám.

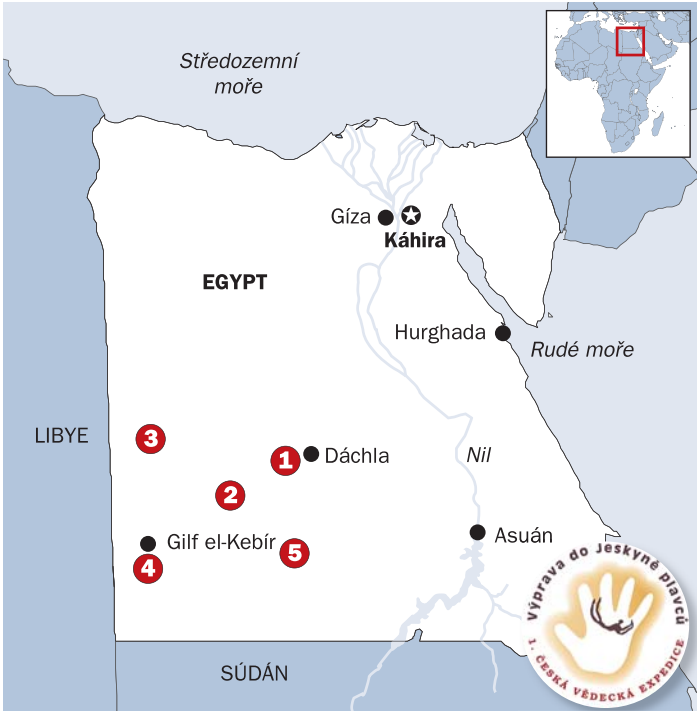

FOTO: 3X NATIONAL GEOGRAPHIC ČESKO, MARTIN PROUZ

Vyschlé jezero

Ve vzdálenosti jednodenního oslího pochodu od Abú Ballás leží stanice nazývaná Carlem Bergmannem Stanice studny, kde se nám sice žádnou studnu již najít nepodařilo, zato se na místě dochoval velký fragment staroegyptské keramiky s vyrytou značkou „H“, jejíž význam zatím nám i všem ostatním uniká. Kromě toho se zde na skalním převisu dochovaly nádherné rytiny dvou žiraf zachycených v plném běhu.

Z přírodovědného hlediska byla zážitkem zastávka u dna rozlehlého vyschlého jezera, které se pozná podle toho, že vlivem větrné eroze bylo bahnitě dno rybníka vybroušeno a vymodelováno do pozoruhodných hliněných plastik připomínajících mnohá zvířata. Na naší cestě jsme mohli takovýto zaniklý jezerní pánví vidět několik desítek. Podle doprovodných nálezů existovaly ještě před 8 - 10 tisíci lety a kolem nich se soustředila většina fauny a flory oblasti. Dnes se jen s obtížemi hledají pozůstatky tehdejšího života.

Autor je egyptolog

O zážitcích z expedice po nepřelís probádaných částech Egypta píše pro MF DNES vedoucí výpravy Miroslav Bárta

Další informace o expedici českých vědců najdete na iDNES v rubrice cestování nebo na adrese www.national-geographic.cz